

Liman
Kitapları

Forstater, Mathew
Büyük Fikirlerin Küçük Kitapları: İktisat

Çeviren: Ahmet Uzun

ISBN 13: 978-975-251-019-7
Seri ISBN: 978-975-251-016-6

Liman Kitapları® / 17
1. Baskı: Mayıs 2013

Copyright © Liman Kitapları, 2011
Copyright © Elwin Street Limited, 2007
Conceived and produced by Elwin Street Limited
144 Liverpool Road, London N1 1LA | www.elwinstreet.com
Bu kitabın telif hakları Nurcihan Kesim Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Seri Editörü: Selçuk Durgut
Redaksiyon: Ceren Yıldız
Tasarım: Muhsin Doğan
Montaj: Merkez Repro
Baskı: Tarcan Matbaası

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara
Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE
liberteyayingrubu

Liman Kitapları®

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara
Telefon: (0312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03
E-Mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr
Sertifika No: 16438

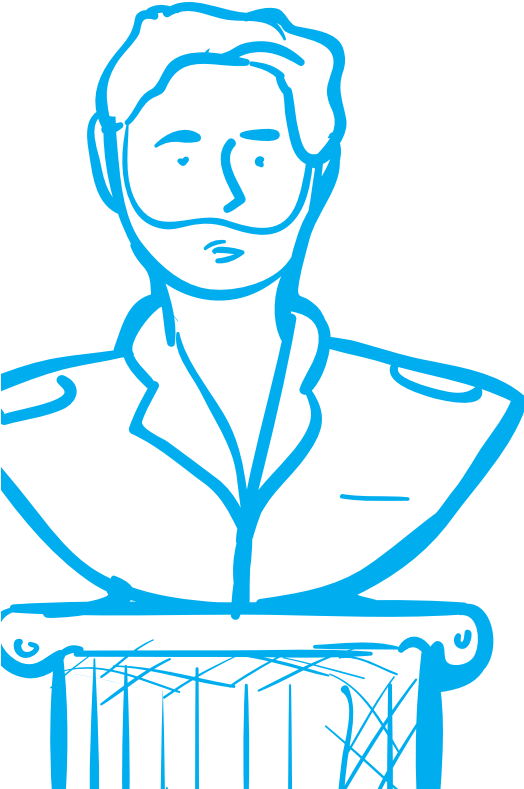
Liman Kitapları®, Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Büyük Fikirlerin Küçük Kitapları

İKTİSAT

Mathew Forstater

Çeviren: Ahmet Uzun

Liman
Kitapları

İçindekiler

Giriş 6

Klâsik İktisat Öncesi İktisadî Düşünce

Aristoteles 8 • Aziz Thomas Aquinas 10 • İbn-i Haldun 12 • Thomas Mun 14 • John Locke 16 • İKTİSAT (*ECONOMICS*) VE EKONOMİ (*ECONOMY*) 18 • David Hume 20

Klâsik İktisat

William Petty 22 • Richard Cantillon 24 • François Quesnay 26 • Adam Smith 28 • PARA VE MÂLİYE 30 • Thomas Malthus 32 • David Ricardo 34 • John Stuart Mill 36 • Karl Marx 38

Neo-Klâsik İktisat

REKABET 40 • Piero Sraffa 42 • Alfred Marshall 44 • W. Stanley Jevons 46 • Lèon Walras 48 • Carl Menger 50 • SAY'NIN PIYASALAR KANUNU 52 • Knut Wicksell 54 • Irving Fisher 56 • John Hicks 58 • Paul Samuelson 60 • Milton Friedman 62 • Friedrich August von Hayek 64 • Robert Mundell 66

Keynezyen İktisat

BÜYÜME TEORİSİ 68 • John Maynard Keynes 70 • Don Patinkin 72 • Joan Robinson 74 • Joseph E. Stiglitz 76 • BELİRSİZLİK, RISK VE BİLGİ 78 • Abba Lerner 80 • Nicholas Kaldor 82 • James Buchanan 84 • Robert Eisner 86 • Alan Greenspan 88 • Edmund S. Phelps 90 • Paul Krugman 92

Tarihsel ve Kurumsal İktisat

TÜKETİCİ DAVRANIŞI 94 • Gustav von Schmoller 96 • Georg Friedrich Knapp 98 • Robert L. Heilbroner 100 • Peter Kropotkin 102 • Thorstein Veblen 104 • KONJONKTÜREL DALGALANMA TEORİSİ 106 • Karl Wilhelm (William) Kapp 108 • John Kenneth Galbraith 110 • Charlotte Perkins Gilman 112

Kalkınma İktisatı

Simon Kuznets 114 • Nicholas Georgescu-Roegen 116 • İKTİSADİ KALKINMA 118 • Joseph Schumpeter 120 • Wassily Leontief 122 • Amartya Sen 124

Sözlük 126

Dizin 128

Giriş

İktisat modern dünyaya hükmeder. Enflasyonu kontrol etmekten küreselleşmeyi anlamaya, cep telefonu konuşmanızın fiyatlandırılmasından otomobilleri kullanmanın fiyatlandırılmasına, yoksulluğun ölçülmesinden mutluluğun ölçülmesine, ticareti serbestleştirmekten kirliliği kısıtlamaya savaş yapmaktan barışı sağlamaya kadar iktisatçılar ve iktisat hem tartışmanın hem de politika geliştirmenin kalbinde yer alır.

Wall Street, Londra, Frankfurt, Tokyo, Şanghay, Sidney ve Bombay'da iktisatçılar şirket hisselerinin, hükümet tahvillerinin ve dövizlerinin alımı ve satımı konusunda tavsiyelerde bulunurken sizin tasarruflarınızın âkubetini, emekli aylığınızın seviyesini, işvereninizin geleceğini ve aslında hükümetinizin kaderini belirleyen karar alım sürecinin merkezinde otururlar. Sâdece bu ölçüyle bile iktisat en tesirli sosyal bilimdir. İktisatçılar finansal türevlerin icadına ve böylece *hedge* fonların (yüksek riskli fonlar) ortaya çıkmasına yardım etmişlerdir. Bu *hedge* fonlar 1992'de sterlinin çöküşüne sebep olmuş, bu çöküş daha sonra İngiltere'de John Major hükümetinin düşmesine yol açmış ve George Soros'u milyoner yapmıştır. Başka hiçbir sosyal bilimin, onu çok istemiş dahi olsa, Nobel Ödülü yoktur; ki bu durum iktisata, entelektüel konum ve etki bakımından doğa bilimleri ve tıp bilimiyle denklik kazandırmaktadır.

İktisatçıların en etkili fikirlerine mesleğin içinden ve dışından itirazlar gelmektedir ve bu, aslında şaşılacak bir durum değildir. İktisat insanoglunun malların ve hizmetlerin üretimini, dağıtımını, tüketimini ve mübadelesini organize ettiği yol ile tüketim, yatırım, fiyatlar, istihdam ve hükümet harcamaları dengesinin idare edildiği bir biçim olarak fazla karmaşıktır. Anahtar değişken olan insan davranışı pasif değil aktiftir. Görünüşte basit ekonomilerin bile anlaşılması zordur; zira insanlar kendi davranışlarını kendileri için erişilebilir olan bilgilerdeki değişimlere tepki olarak farklılaştırırlar.

İktisatçıların fikirleri bazen sağduyuyu olduğundan çok farklı bir şekilde takdim eder. Adam Smith'ten beri çoğu iktisatçı ulusal ekono-

miyi dış ticarete ve yatırımlara açmanın iyi bir şey olduğunu bir veri olarak almaktadır. Artan rekabet, tüketiciler için fiyatları azaltır ve üretim etkinliğini artırır. Aynı rekabet, etkin olmayan yurtiçi firmaların iş dünyasından ayrılmasına ve buna bağlı olarak işsizliğe yol açar. Bunun sonucunda çok sayıda insan birazcık menfaat elde edebilirken az sayıda insan da kendi geçim kaynağını kaybeder. İktisatçıların cevabı, boşta kalan kaynakların daha etkin kullanımlara yöneltileceği ve uzun vâdede ekonominin daha etkin, gelirlerin de daha yüksek olacağı şeklindedir.

Eğer işsizlik çok yavaş bir şekilde azalıyorsa o zaman tüm şehirler, kasabalar ve bireyler yıllarca hatta bazen nesiller boyunca süren bir yoksullukla karşılaşabilirler. Bu koşullar altında uluslararası ticaretin yararlarına itimat etmek genellikle çok zordur.

Keynes'in dediği gibi "uzun vâdede hepimiz ölmüş olacağız". İşte bu yüzden Çin'de ve Hindistan'da küresel ölçekte devasa işgüçlerinin ortaya çıkması bu tür korkuları artırmıştır. Keza, karşılaştırmalı üstünlük olgusunu kavramanın önemli olmasının sebebi de budur; çünkü bu düşünceye göre dünyada her şeyi en verimli şekilde üretebilen bir ekonominin bile nispeten daha verimli olduğu ürünlerde yoğunlaşması ve nispeten daha az verimli olduğu ürünleri dünyanın diğer ekonomilerine (üreticilerine) terk etmesi rasyonel bir davranış olacaktır. Bunun mânâsı aslında dünyada herkesin küresel ekonomi içinde bir geçim imkânına sâhip olduğu fikridir.

Tarihsel olarak en büyük düşünürlerin bir kısmı ekonomiyi nasıl anlamak gerekir sorusuyla uğraşmıştır. Bu düşünürler tamamlanmamış olmasına rağmen modern dünyayı modern dünya yapan bir teori ve ispatlar bütünü geliştirmişlerdir. Bu bağlamda bu kitap küçük olabilir fakat fikirler büyük, bu fikirlerin etkileri ise çok daha büyüktür.

PROFESSOR JAMES ROLLO
UNIVERSITY OF SUSSEX

Fizyokrat Sistem

François Quesnay

Ekonomi, insan vücudu ve onun dolaşım sisteminden farklı olmayan, insan vücudunun damarları ve arterleri vasıtasıyla kanın dolaşmasına benzer şekilde malların ve paranın da çeşitli sektörler arasında aktığı bir sistemdir. İktisatın tarihinde şu ya da bu şekilde tekrar tekrar ortaya çıkmış gibi gözükse de bu bakış açısı Petty’de bulunabilir, fakat onun gerçek kökenleri François Quesnay’e ve ilk iktisat okulu olan fizyokratlara gitmektedir.

Doğumu:

1694, Merey,
Fransa

Önemi:

Fizyokrat sistemin
ana temsilcisi

Ölümü:

1774, Paris,
Fransa

Quesnay ve fizyokratların çalışmaları iktisadî faaliyetleri açıklamada doğaya ve doğal kanunlara merkezî önem veren, iktisadî analize yönelik âhenkli bir yaklaşımı temsil eder. Fizyokratlar ekonomiyi iktisadî aktivite türlerine dayalı olarak farklı sektörlerle ayırırlar. Tarım, imâlât ve mülk sâhipleri sektörleri birbiriyle bağlantılıydı, fakat toplumun çeşitli sosyal sınıfları birbirleriyle özdeş değildir. Farklı sektörler ekonominin ihtiyaçlarını karşılamak için birbirlerine bağımlıdır. İlk vazife sistemin yaşayabilirliği ya da yeniden üretilebilirliğinden sorumlu koşulları keşfetmekti: İktisadî toplumun sürdürülmesi için hangi koşullar sağlanmalıdır? Sonraki adım ulusal servet ya da toplam hâsılada artış sağlayan faktörleri keşfetmekti.

Quesnay’ın *Ekonomik Tablo’su* (*Tableau Economique*, 1759) bir girdi-çıkıtı modelinin eski bir biçimidir. Tablo’nun meşhur zikzak dizaynı yıllık toplamdan başlayarak, Quesnay’ın yegâne üretken sektör olarak gördüğü çiftçiler ile kısır sektör dediği zanaatkarlar arasındaki fon akımını temsil etmektedir. Ortada yer alan toprak sâhipleri, çiftçilerden kira toplamak ve onu mamul mallara harcamak suretiyle çiftçilerle çalışanlar arasında bir taraftan öbür tarafa giden harcamaları başlatır. Fizyokratlar imâlâtın, üretimde kullanılan girdilerin yarattığı hâsıla kadar değer aldığını ve dolayısıyla net üretim yaratmadığını öne sürerler. Fizyokratlar

mal ve hizmet üretimini tarımsal fazlanın tüketimi olarak görmüşlerdir fakat bugün iktisatçılar bunların iktisadî büyümeye katılan üretken faaliyetler olduğunu bilmektedir.

Fizyokratlar tarımı yegâne üretken sektör olarak görürler ve burada tarımsal hâsılanın değeri tarımsal girdilerin değerinden daha büyüktür (ve bu yüzden fazlayı-üreten sektördür). Tarımsal arazilerin verimliğini artırmanın tek yolu toprakta kullanılan araçların ve âletlerin veya *sermâyenin* miktarını ve kalitesini artırmaktır.

Fizyokratlar ekonomik süreci, üretimin ve tüketimin aynı anda ve eş zamanlı olarak gerçekleştiğini benimseyen bir yaklaşıma karşı olarak, periyodik biçimde analiz etmede ilktiler. Bu, fizyokratların avans olarak verilmiş girdi fikriyle alâkalıdır. Uygulanabilirlik ya da yeniden üretilebilirlik koşullarını karşılamak için, girdi olarak kullanılmış olan malların aynısının hâsıla olarak da ortaya çıkması gerekir, aksi takdirde üretim duracak ya da azalacaktır.

Fizyokratların politika önerileri aşağı yukarı tarımın, bu sektörü modernize etmek, onun üretimini, satışlarını ve gelirini artırmak suretiyle teşvik edilmesi fikrine dayalıydı. Tarımsal fazlanın artışı ekonominin tamamına geri bildirim etkisi yaratacaktır. Smith'in sağladığı ilerlemelerden biri imâlât sektörünü sâdece fazla (*surplus*) üretme kapasitesine sâhip bir sektör olarak değil, aynı zamanda gelişen kapitalist ekonominin motoru olarak görmesiydi.

Fizyokratlar:

İlk iktisat okulu olarak değerlendirilir. Kökenleri 18. Yüzyıl Fransası'na giden fizyokratlar, bir ülkenin servetinin merkantilistlerin dediği gibi altın birikimine değil üretime bağlı olduğunu ve gerçek verimin mamul mallardan ziyâde sâdece tarımdan geldiğini öne sürmüşlerdir.

Para ve Mâliye

Para aslında kapitalizmin gelişmesinden önce ortaya çıkmış olsa da tarihsel olarak piyasa ekonomisiyle ilişkilendirilmektedir. Genelleşmiş bir mübadele ekonomisinde, işbölümü –ya da uzmanlaşmanın– artmasına takas türü ilişkiler tarafından sınırlandırılır, oysa para işbölümü ve mübadelenin genişlemesine imkân verir. Dolayısıyla para, mübadele ve işbölümü birlikte gelişme gösterir.

Ailenin ya da geniş ailenin ihtiyaç duydukları her şeyi ya da hemen hemen her şeyi ürettiği ve ticarete iştirak etmediği kendi kendine yeterli mâlikâne durumu hâriç, üreticiler belirli mal ya da malların üretiminde uzmanlaşır ve onları para karşılığında satarlar ve ardından da bu parayı ihtiyaç duydukları başka malları ve hizmetleri satın almak için kullanırlar.

Para genellikle fonksiyonları ile tanımlanır (“para paranın yaptığı şeydir”). Para bir hesap birimi, bir mübadele aracı ve değer saklama aracı olarak işlev görür. Hesap birimi (ya da değer standardı) fonksiyonu paranın farklı malların karşılaştırılabilir değerini ölçmek için kullanıldığını ifade eder. Mübadele aracı fonksiyonunun iki yönü bulunmaktadır: para hem bir satın alma aracı olarak kullanılır ki burada para doğrudan doğruya mallar ve hizmetler karşılığında mübadele edilebilir hem de ödeme aracıdır ve burada para borçların ödenmesinde kullanılabilir. Nihâî olarak, değer saklama işlevi paranın aynı zamanda bir servet biriktirme aracı olarak bizzat bir amaç olabileceği mânâsına gelir. Sonuçta, para tasarruf edilebilir –ve dolayısıyla *harcanmayabilir*– ve mallar satılmadan kalabilir ve bu da bir krizle sonuçlanabilir.

Para, tüketimin ve yatırımın finansmanı için sermâye olarak hizmet eder ve böylece bir sahadaki ekonomik faaliyet seviyesini kısmen belirler. Bu nedenle finans ve kredi sisteminin gelişme seviyesi büyük öneme sâhiptir. Kredilerin elde edilebilirliği ve koşulları modern ekonomilerin işleyişinde merkezî bir yere sâhiptir. Modern para sistemleri “fiyat”, veya devlet/yasal para sistemleridir. Burada,

para, döviz kuru yönüyle altın ya da diğer herhangi bir mal standardına bağlı değildir. Bununla birlikte, para birlikleri, para kurumları ve sâbitleştirilmiş para birimleri (bir paranın başka bir paraya sâbitlenmesi) gibi başka tür modern sâbit döviz kuru sistemleri de vardır. Sâbit döviz kurlarına karşı esnek kurlar meselesinin iktisat politikası için önemli sonuçları vardır.

Para teorileri iki geniş kategoriye ayrılabilir: madenî ve chartalist.* Madenî para teorilerine göre para bir piyasa ortamında bireylerin rasyonel, maksimize edici davranışlarından ortaya çıkar. chartalistler ise parayı, “devletin (ya da başka bir merkezî politik otoritenin) yaratması” olarak görürler. Bu yaklaşımların her birinin birkaç versiyonu bulunurken bazı chartalistler altın ya da başka bir mal standardının bile devletin sistemi örgütlemesi, ölçüleri tanımlaması vs. anlamında chartalist olduğu görüşünü kabûl ederler.

Çok sayıda iktisatçı için, anahtar mesele kabûl edilebilirliktir. Paranın değerli olması için, kabûl edilmesi gerekir ve onun kabûl edilebilirliği ekseriyetle kamuya ait ödeme birimlerinde –meselâ vergi ödemelerinde– kabûlüyle garanti altına alınmaktadır.

* Devletin belirlediği para; devlet merkezli para. (Ç.N.)

Sosyalist İktisat

Karl Marx

Karl Marx her yerde büyük bir filozof, siyaset teorisyeni, aktivist ve tarihçi olarak tanınırken, onun aynı zamanda bir iktisatçı olduğu bu kadar geniş bilinmemektedir. Onun adı genel olarak ve saygı içinde sosyalizmle ilişkilendirilir, fakat Marx kapitalizme dair birkaç ciltlik incelemesiyle karşılaştırıldığında bu konu hakkında çok az yazmıştır.

Doğumu:

1818, Trier,
Almanya

Önemi:

Das Kapital'in
(1867) yazarı ve
Engels'le birlikte
Marksizmin eş
kurucusu

Ölümü:

1883, Londra,
İngiltere

Ana çalışması olan ve “Politik İktisatın Eleştirisi” (Kritik der Politischen Ökonomie) alt başlığına sâhip *Kapital*'de (*Das Capital*, 1867), Marx, Klâsik yazarların kavram ve teorilerinin çoğunu benimsemiş ve onları kendine ait hâle getirmiştir. Emek değer teorisi, düşen kâr oranları, işbölümü ve Marx'la ilişkilendirilen diğer çok sayıda fikir Adam Smith, Ricardo ve fizyokratlar ve Petty gibi onların seleflerinin çalışmalarında bulunabilir. Aslında “klâsik politik iktisat” terimini ortaya atan Marx'tı ve klâsik yazarları “kaba/yüzeysel iktisatçılardan” ayırt eden karakteristikleri de kendisi târif etmişti.

Marx'ın yaklaşımı kesin olarak tarihseldi. Kendisi piyasaların kapitalizm öncesi üretim tarzlarına kadar gittiğini düşünenleri eleştirmiştir. Marx'a göre, kapitalizmin “hareket kanunlarını” anlamak için üretimin sosyal ilişkilerini analiz etmek gereklidir. “Mal” ve “sermâye” gibi kavramsal kategoriler sosyal ilişkilerden bağımsız ya da ayrı olarak anlaşılabilir.

Marx kapitalizmin krizlerle dolu bir sistem olduğuna inanmıştı, fakat teknolojik yenilik ve iktisadî büyümeyi teşvik etmesi anlamında kapitalizmi ilerleyen bir süreç (*progressive*) olarak görmüştür ki bunlar, tam olarak toplumun sosyalizme geçişine imkân verecek bir yaşam standardı yaratmak için gerekli olan koşullardı. Marx için kapitalizmin kalbi, kendisi tarafından M-C-M' olarak târif edilen parasal sermâye dolaşımıydı (burada M

parasal sermâye, C malları gösterir ve $M' > M'$ dir. $M' = M + DM'$ dir ve DM parasal kârları veya emeğin kapitalist sömürüsü ile yaratılan “artı değeri” gösterir).

Marx kapitalizmin kalbinin, emeğin sömürüsüyle yaratılan sermâye birikimi olduğuna inanmıştır. O sömürüyü ekonomik bir kavram olarak, emeğin değerinin üretim cephesinde emek tarafından yaratılan değerden daha düşük olması sonucu artı değer yaratma süreci olarak değerlendirmiştir. Marx emek gücüne “değişken sermâye” demiştir, çünkü onun değeri kendiliğinden büyümektedir, buna karşılık değişmesi mümkün olmadığı için sermâye malları sâbit sermâyeyi oluşturur. Üretim fiyatları (ya da doğal fiyatlar) üretim için gereken emek miktarı tarafından ayarlanır.

Marx’ın “hareket kanunları”, Devlet tarafından tersyüz edilemeyen ancak hükümet müdahalesiyle yumuşatılabilen “hâkim eğilimleri” kapsar. Dolayısıyla, kapitalizmde iktisat politikasının etkisi için katı sınırlar vardır ve sermâye birikiminin sınırları bizzat sistemin içinde bulunmaktadır. Bu genellikle kapitalizmin kendini imha etme tohumları içerdiği fikrine yansımaktadır. Bununla birlikte, bu Marx’ın kapitalizmin sonu ile sosyalizmin başlangıcının otomatik olacağı görüşünü kabûl ettiğini söylemeyi gerektirmez, daha ziyâde özellikle çalışan sınıflar tarafından yürütülen siyasî eylem, bu amaçlara ulaşmak için gerekliydi.

“Sermâye ölü emektir; bu, vampir gibi sâdece yaşayan emeği emerek hayatını sürdürür ve ne kadar çok emek emerse, o kadar çok yaşar.”

Marx, *Kapital*, 1867

Modern Avusturya İktisatı

Friedrich August von Hayek

Avusturya İktisat Okulu'nun kökleri Carl Menger'e kadar gider, fakat 20. Yüzyıl'da bu okulu en iyi temsil eden kişi Friedrich Hayek'tir. Daha çok 20. Yüzyıl'ın ortalarında sosyalist ve kolektivist fikirlere karşı liberal demokrasiyi ve serbest-piyasa kapitalizmini savunmasıyla tanınmaktadır. Onu fikren tâkip edenlerle ve çağdaşı olan Ludwig von Mises ile günümüz Avusturya İktisat Okulu'nu kurdular.

Doğumu:

1899, Viyana,
Avusturya

Önemi:

Mises ile birlikte
"Avusturya İktisat
Okulu'nun lideri

Nobel Ödülü:

1974

Ölümü:

1992, Freiburg,
Almanya

Hayek, New York State Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olmadan önce Viyana Üniversitesi'nde hukuk ve siyaset bilimi alanında eğitim aldı. 1930'ların başları boyunca Londra Ekonomi Okulu'nda (London School of Economics - LSE) çalıştı, fakat daha sonra Amerika'ya gitti. Burada, öğrencilerinin çoğu Avusturya İktisat Okulu'nun ana çerçevesini ayrıntılarıyla incelemeyi sürdürdü ve Avusturya yaklaşımını canlı tutan kurumlar oluşturdu. 1974'te Hayek'in Nobel Ödülü'nü kazanması Avusturya Okulu'nun yeniden canlanmasını sağladı. 1980'ler esnasında siyaset sahnesinde yer alan Amerikan Başkanı Ronald Reagan ile İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher'ın Hayek'in fikirlerinden etkilendikleri söylenmektedir. Bugüne kadar New York, Auburn ve George Mason Üniversiteleri'nde Avusturya Okulu bölümü ve enstitüleri kuruldu.

Hayek, önde gelen bir iktisat teorisyeni olarak şöhret kazandı ve Ludwig von Mises ile birlikte sosyalist hesaplama tartışmasının Avusturya kanadına önemli katkılarda bulundu. Bazı neoklasik iktisatçılar kendi fiyat teorilerinin planlı bir ekonomiye uygulanabileceğini ve bu teorinin bu sistemde, kapitalist bir sistemdekine nazaran daha iyi çalışabileceğini öne sürmüşlerdir. Ancak Mises ve Hayek, kolektivist bir sistemin sâdece piyasa çatası içinde düzenli sonuçlar yaratabilecek dağınkı bilgiyi elde

etmesinin mümkün olmadığını öne sürerek bunu reddetmişlerdir. Avusturya İktisat Okulu, sosyalizme karşı, daha çok Hayek'in 1944'te yayımlanan *Kölelik Yolu* (*The Road to Serfdom*) kitabıyla meşhur olan siyasi itirazlarda da bulunmuştur.

Hayek ve Mises para, bankacılık ve merkez bankacılığıyla ilgili konularda belirli çıkarımları olan Avusturya konjonktürel dalgalanmalar teorisini de etkilemişlerdir. Keynes'in tam aksine Avusturya İktisat Okulu, resesyon ve depresyona (ekonomik durgunluk ve bunalım), özellikle enflasyona ve bunun sonucunda sermaye ve tüketim malları endüstrisi arasındaki dengeyi sağlayan fiyat-sinyal etkisinin zarar görmesine neden olan aşırı para yaratma gibi kötü para politikalarının sebep olduğunu söyler. Bu analiz, serbest bankacılık ve özel para yaratma için yeni yaklaşımların kapısını açmıştır. Çoğu meselede olduğu gibi Hayek ve Mises, hükümet/devlet müdahalesinin aksine piyasanın, iktisadî faktörleri daha iyi sonuçlar verecek şekilde disipline ettiğini öne sürmüşlerdir. Hayek, birkaç istisna dışında hükümet müdahalesinin aslında işleri daha da kötüleştirdiğini savunmuştur.

Hayek 1968 yılında emekli olana kadar iktisat alanında çalışmalarına devam etmekle birlikte, kariyerinin sonraki yıllarında siyaset felsefesi ve psikoloji alanlarına yoğunlaştı. İktisat bilimine olan katkılarının yanı sıra, kendisi 20. Yüzyıl'ın en büyük siyaset filozoflarından birisi olarak da hatırlanmaktadır.

Planlı Ekonomi:

Mal ve hizmetlerin üretimi ve dağıtımı hakkında tek bir aktörün söz sâhibi olduğu ekonomik sistemdir. Bu kavram daha çok, üretim faktörlerini düzenleyen, bunların kullanımı ve daha sonraki gelir dağılımı aşamasında kararları veren, örneğin Sovyetler Birliği ve Kuzey Kore gibi devlet veya hükümetlere istinaden kullanılır.

Simon Kuznets

Nobel Ödülü sahibi Simon Kuznets en çok gelir artışı ve eşitsizlik, milli gelir muhasebesi, iktisadi kalkınma ve büyüme teorisi ile konjonktürel dalgalanma teorisine dâir incelemeleriyle tanınmaktadır. Sık sık “milli gelir muhasebesinin babası” diye anılan Kuznets temel sosyal ve ekonomik gerçekliğin karışıklığına ve iktisadi analiz için ampirik araştırmaların önemine vurgu yapmıştır.

Doğumu:

1901, Karkiv,
Ukrayna

Önemi:

İktisadî büyüme teorilerine büyük katkılarda bulundu

Nobel Ödülü:

1971

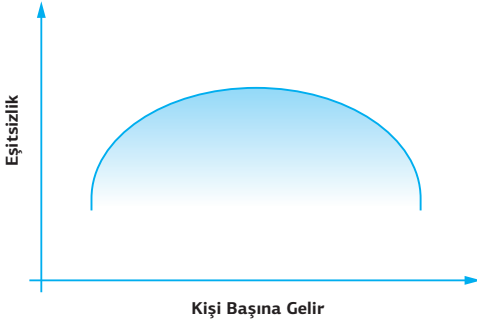
Ölümü:

1985,
Massachusetts,
ABD

Kuznets, 1954'te Amerikan İktisat Derneği'nin başkanı seçildi ve Wesley C. Mitchell'la birlikte, gayri sâfi milli hâsılanın (GSMH) standardize edilmiş ölçümünü geliştirmek için Ulusal İktisadi Araştırmalar Bürosu'nda çalıştı.

Kuznets, gelir eşitsizliği ile iktisadî büyüme arasında 'ters U' biçimli bir ilişki teşhis etmiştir (Kuznets Eğrisi). Bu hipoteze göre iktisadî gelişme süresince, kişi başına düşen reel GSMH artışıyla ölçülen kişisel gelirin dağılımı ilk başta eşitsiz olacak, yavaş yavaş dengelenecek ve daha sonra daha eşit hâle gelecektir. Dolayısıyla, gelir eşitsizliği daha eşit hâle gelmeden önce yükselmek zorundadır.

Kuznets'in orijinal hipotezi, onun günümüzün gelişmiş uluslarının tarihsel deneyimlerini incelemesiyle ortaya çıkmıştır. Bu inceleme, kişi başına düşen GSMH çok düşük olduğunda, büyük eşitsizliğin, en düşük gelir seviyesinde yer alan bireylerin asgari geçim ihtiyaçları tarafından sınırlandırıldığını göstermiştir. Büyüme meydana gelirken, üst-gelir grupları arasında tasarrufların konsantrasyonu ve işgücünün sınaî yapısında tarımdan imâlâta doğru bir kayma eğilimi başlangıçta nisbî eşitsizlikte bir artışa sebep olmuştur. Büyüme devam ederken, belli karşıt-güçler eşitsizliğin azalmasına yol açmıştır. Hususî olarak, Kuznets bunu veraset vergisi gibi yasamayla ilgili faktörlere ve üst-gelir grupları içinde nisbî nüfus azalmasıyla sonuçlanan demografik faktörlerin yanı sıra sosyal ve teknolojik değişime ilişkin faktörlere bağlamıştır.

Solda: Kuznets eğrisi GSMH arttıkça gelir eşitsizliğinin azaldığını göstermektedir.

Kuznets kendi zamanının az gelişmiş ülkeleriyle çağdaş gelişmiş ulusların geçmiş olduğu sanayi-öncesi aşamalar arasındaki temel farkları idrak etmişti. Bu tür farklılıklar onun aklına zamanın az gelişmiş ülkelerinde ekonomik büyüme ve kalkınmanın önünde çok daha büyük engellerin olduğunu getirmişti. Kuznets'in aksi yönde uyarılarına rağmen, bazıları onun hipotezini geliştirmekte olan ekonomilerin sadece büyümeye odaklanması ve gelir dağılımıyla ilgilenmemesi gerektiği görüşünü desteklemek için kullanmıştır.

1980'den beri çok sayıda OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı-Organisation for Economic Co-operation and Development) ülkesinde eşitsizliğin arttığını gösteren daha yeni çalışmalar, iktisadi büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki basit ilişkiden daha hassas ve karmaşık bir politik-ekonomik analizi teşvik etmektedir. Kuznets'in baştan kabul edeceği gibi, bir ülkenin kalkınması, sadece bağımsız içsel faktörler tarafından belirlenmemektedir ve küresel bağlamın dikkatli incelenmesi, hem ekonomik büyüme hem de gelir dağılımına dâir değerlendirmeler için son derece önemlidir.

Ana iktisatçı girişleri için içindekiler sayfasına bakınız. İktisatçılara ait referanslar sâdece ana girişin dışında geçen yerler için verilmektedir.

- Alman Tarihçi Okul 96–9
- anarşizm 102–3
- Aristoteles 10–11
- arz 25
- arz ve talep 44–5, 52–3
- asimetrik bilgi 84–5
- Avusturya iktisatı 50–1, 60–1
- azalan marjinal fayda 50–1, 94
- Becker, Gary 68–69
- biyo-iktisat 116–17
- Bretton Woods 73, 99
- chartalizm 31, 63, 98–9
- cinsiyet meselesi 112–13
- denge 48–9, 82–3
- Descartes, René 22
- dışsal büyüme 71
- ekoloji 116–17
- entropi 116–17
- euro 62–3
- fazla (*surplus*) 22–5
- fiyat-altın para akımı mekanizması, 20–1
- fizyokratlar 25, 26–7, 38
- fonksiyonel maliye 86–7
- girdi-çıkıtı analizi 122–3
- görünmez el 29
- Harrod, Roy 70
- Hayek, Friedrich 106
- Hobbes, Thomas 22
- IS-LM modeli 58–9
- İnsani Gelişmişlik İndeksi 119, 124–5
- kamu tercihi teorisi 64–5
- kapitalizm 18–19, 22, 25, 29, 34–5, 38–9, 100–1, 102, 111
- Keynes, John Maynard 18–19, 25, 40, 52–3, 55, 75, 76, 70, 78–9, 80, 82, 84, 95, 107, 118
- kısmi denge 44–5, 48
- klasik teoriler 12, 19, 22–3, 24, 29, 46, 52–3, 70, 100, 118
- Knapp, Georg Friedrich 63
- Knight, Frank 84
- komünizm 102–3
- konjonktürel dalgalanma 106–7, 114, 120
- kurumsalçılar 19, 95, 104–5
- Kuznets Eğrisi 114–15
- Laffer Eğrisi 13
- Malthus, Thomas 34–5, 36
- marjinalistler 19, 43, 46–7
- Marshall, Alfred 46, 72
- Marx, Karl 18–19, 41, 60–1, 83, 112, 122
- Menger, Carl 46
- merkantilizm 14–15, 19, 20–1, 22, 24
- metalist teoriler 31, 99
- miktar teorisi 21, 56
- Mill, John Stuart 71
- milli gelir muhasebesi 90–1, 114
- Mises, Ludwig von 60–1, 106
- monetarizm 58–9, 88
- neo-klasik iktisat 19, 44–7, 50–3, 60, 70–71, 72–3, 74–75, 78–9, 84, 94, 101, 111, 112–13
- optimal para 62–3
- para 10–11, 17, 21, 30–1
- Petty, William 24, 26, 38
- Post-Keynezyen 80–1, 89, 110–11
- Prebisch, Paul 119
- Quesnay, François 122
- reel balans etkisi 78–9
- refah iktisatı 76–7
- Ricardo, David 33, 36, 38, 40–1, 46, 70
- Samuelson, Paul 78
- Say'ın Piyasalar Kanunu 52–3, 55
- Schumpeter, Joseph 70, 100, 107
- Sen, Amartya 119
- servetin yeniden dağıtımı 36–7
- Shackle, G. L. S. 19
- Shapiro, Carl 83
- Smith, Adam 12–13, 19, 27, 38, 42, 46, 65, 70
- sosyo-ekolojik etkiler 108–9
- stagflasyon 66–67, 87
- tekel 42–3
- ticaret fazlası 14–15, 20–1
- ticaret teorisi 92–3
- travers analizi 76–7
- Volcker, Paul 66
- Walras, Léon 46, 122
- Wicksell, Knut 106
- yaratıcı yıkım 120–1
- Yeni-Ricardoculuk 40–1